

Περιβαλλοντική – Κοινωνική Εκπαίδευση

Οργάνωση και πηγές

Δρ Μάνος Δανέζης
Επίκουρος Καθηγητής
Πανεπιστημίου Αθηνών

Στο σημείωμα της προηγούμενης Κυριακής, αναφερθήκαμε στην ανάγκη ανάπτυξης στα σχολεία, προγραμμάτων Περιβαλλοντικής-Κοινωνικής Εκπαίδευσης, τα οποία δεν θα περιορίζονται απλά στην μελέτη των περιβαλλοντικών προβλημάτων, αλλά κύρια θα διερευνούν τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά αίτια που τα δημιουργούν.

Για να μπορέσουμε όμως να οργανώσουμε τέτοιου είδους προγράμματα, το πρώτο στοιχείο που θα πρέπει να γνωρίζουμε είναι η κατανομή του χρόνου που διαθέτει, ή θα έπρεπε να διαθέτει, ο μαθητής. Προσαρμόζοντας τα προγράμματά μας στο γεγονός αυτό οργανώνουμε την εκπαιδευτική πράξη με τρεις τρόπους:

- 1. Μέσα στο αναλυτικό πρόγραμμα** (σχολικός χρόνος). Συστήνεται παιδαγωγική ομάδα και ανατίθεται ο συντονισμός του προγράμματος. Εξετάζεται η ύλη που πρέπει να διδαχθούν οι μαθητές στην κάθε τάξη. Αποφασίζεται από καθηγητές και μαθητές ο προς εξέταση χώρος και συγκεκριμενοποιούνται τα προς μελέτη θέματα που πρέπει να έχουν άμεση σχέση με το φυσικό και κοινωνικοοικονομικό χώρο μέσα στον οποίο βρίσκεται το σχολείο. Καθορίζεται ο ρόλος και προγραμματίζεται η συμμετοχή της κάθε ειδικότητας και τα περισσότερο συγγενικά μαθήματα διαθέτουν κάποια εβδομαδιαία ώρα για την εφαρμογή του προγράμματος. Έτσι αντί για τον καταμερισμό του περιεχομένου της διδασκαλίας που δεν ικανοποιεί τις ανάγκες του μαθητή για συνάφεια, έχουμε την διεπιστημονική εξέταση ενός ζωντανού θέματος που επιτρέπει την συμμετοχή και συνεργασία πολλών φορέων και την ανάπτυξη πρωτοβουλιών.
- 2. Με απομάκρυνση από το σχολείο** (χρόνος διακοπών). Σκοπός είναι η εξέταση ενός τελειώς διαφορετικού χώρου ζωής, η σύγκριση με τον δικό μας, η άμεση επαφή με τις παραγωγικές και κοινωνικές διαδικασίες του ευρύτερου Ελλαδικού χώρου, η ευαισθητοποίηση και η συμμετοχή των κατοίκων της περιοχής και η προσαρμογή των μαθητών στη συλλογική ζωή, μακριά από την υπερπροστασία του σχολείου και της οικογένειας.
- 3. Με κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες κατά τις εξωσχολικές ώρες** (εξωσχολικός χρόνος). Τις περιόδους αυτές (π.χ Σαββατοκύριακα) το σχολείο παραμένει ανοικτό για όλους τους κατοίκους της περιοχής λειτουργώντας σαν πολιτιστικό κέντρο, με σκοπό την ευαισθητοποίηση του συνόλου της κοινότητας, την σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των συνδημοτών και την μαζική κινητοποίηση για καλύτερη ποιότητα ζωής.

Για την εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων καταφεύγουμε σε τέσσερις πηγές κοινωνικής πληροφόρησης:

- 1.** Εναν χώρο ζωής, φυσικό ή τεχνητό, τον οποίο ο μαθητής θα διασχίσει, παρατηρήσει και εξετάσει σε βάθος.
- 2.** Εναν πληθυσμό τον οποίο ο μαθητής θα συναντήσει, θα παρατηρήσει, θα ρωτήσει, θα ακούσει, θα ανταλλάξει απόψεις και θα καλέσει να συμμετάσχει στην έρευνας.
- 3.** Ενα σύνολο ντοκουμέντων τα οποία θα ερευνήσουμε και χρησιμοποιήσουμε σαν αποδεικτικά στοιχεία.

4. Τέλος πηγή πληροφόρησης αποτελεί το ίδιο το δυναμικό της εκπαιδευτικής ομάδας. Είναι απαραίτητο να γίνει κατανοητό ότι κάθε ένας μας αποτελεί μοναδική πηγή εξειδικευμένης πληροφορίας, γνώσης, εμπειρίας και ευαισθησίας.

Όπως είναι κατανοητό τέτοια προγράμματα Περιβαλλοντικής –Κοινωνικής εκπαίδευσης, δεν θα μπορέσουν να λειτουργήσουν με στόχο την κοινωνικοποίησης και ευαισθητοποίησης τόσο των μαθητών όσο και της κοινότητας, ούτε μπορούν να γίνουν όπλο μιας δυναμικής δράσης στα χέρια των εκπαιδευτικών, αν δεν λειτουργήσουν μέσα σε ένα αντιαυταρχικό, δημοκρατικό εκπαιδευτικό σύστημα. Το σύστημα αυτό θα πρέπει να συνοδεύεται από μια βαθιά πολιτική βούληση, προσηλωμένη στην ιδέα της συμμετοχής όλων των φορέων, δηλαδή των καθηγητών, των μαθητών, των γονιών και της κοινότητας, στις διαδικασίες της εκπαιδευτικής πράξης,

Ένα πρόγραμμα με αυτά τα χαρακτηριστικά, ασφαλώς παίρνει μια διαφορετική διάσταση, τη διάσταση της κοινωνικής εκπαίδευσης. Το σχολείο ανοίγει πραγματικά στη ζωή. Για την επιτυχία απαιτούνται δραστηριότητες μακρόχρονες, δύσκολες σε συντονισμό και εκτέλεση, συνεργασία πολλών φορέων και προσοχή ώστε να μην περάσουν σε δεύτερη μοίρα οι εκπαιδευτικοί σκοποί.

ΣΗΜ. Προγράμματα σαν το προηγούμενο εφαρμόστηκαν πειραματικά με τεράστια επιτυχία στα πλαίσια διεθνών προγραμμάτων από το Γυμνάσιο Βούλας την περίοδο 1982-1985.

Βιβλιογραφία:

1. Σ. Γαρδέλη, Μ. Δανέζης: «Εκπαίδευση και Λαϊκή Συμμετοχή», Σύγχρονα Θέματα, τ.20, Απρίλιος 1984.

Σ. Γαρδέλη- Μ. Δανέζης: «Περιβαλλοντική- Κοινωνική Εκπαίδευση. Φιλοσοφία, Στόχοι και Παιδαγωγική προσέγγιση»,Εισήγηση στο Υπουργείο Παιδείας, 1981.